

Александар Гачевић, дипл. историчар
aleksandar.gachevic@gmail.com

Критичко издање историјске грађе
Примљен: 30.11.2024.
Прихваћен: 7.12.2024.

Трошкови СФРЈ поводом Деветог самита несврстаних

Девета конференција шефова држава или влада несврстаних земаља одржала се у Београду од 4. до 8. септембра 1989. године. Овај самит значајан је за Београд због његовог утицаја на промену изгледа тадашњег центра града. Са друге стране, Самит политички није ништа значајно променио у политици Покрета несврстаних, због чега се изузетно мали број истраживача бавио овом темом.¹ Питање трошкова Деветог самита несврстаних новинари су почели да провлаче кроз своје наслове и текстове већ од почетка 1989. године. До окончања самита нико није могао да каже колико ће тачно износити сами трошкови, па чак ни председник Комисије СИВ-а за организацију Деветог самита несврстаних Џевад Муџазиновић, рекавши 17. августа 1989, током интервјуа за један часопис, само: „Скупштина СФРЈ издвојила је из буџета 12 милиона долара”. Што се тиче донација других држава Џевад Муџазиновић рекао је: „До сада је уплаћено четири милијарде и 200 милиона долара”.² Током читаве 1989. године ређали су се наслови: *Борбе, Вечерњих новина*, загребачког *Вјесника*, загребачког *Данаса*, сарајевског *Ослобођења*, *НИН-а*, *Арене*, сплитске *Недељне Далмације* (*Слободна Далмација*), *Политике*. Новински чланци никад нису могли да нам дају више од претпоставки. За разлику од њих, државне институције кренуле су у процес прегледа трошкова самита како би дошле до износа колико их је

¹ Најзаслужнији за добијање организације Деветог самита несврстаних био је тадашњи Савезни секретар за иностране послове Будимир Лончар. Југославија је овим самитом показала да је још увек имала велики утицај у Покрету несврстаних. Самим Покретом несврстаних и његовим односом са Југославијом значајније су се у својим радовима бавили српски историчар Јован Чавошки (Jovan Čavoški, *Nonaligned Movement Summits. A History*, London: Bloomsbury, 2022) и хрватски историчар Твртко Јаковина (Tvrтко Jakovina, *Treća strana hladnog rata*, Zagreb: Fraktura, 2011).

² *Osmica*, 17. avgust 1989.

коштао сам догађај. Овај рад доноси нам три документа државних институција која су се бавила организацијом самита, а која се односе на трошкове самита.

Први важан документ који прилажемо у овом раду јесте део Извештаја о активностима Комисије у припремама и у време одржавања IX конференције шефова држава или влада несврстаних земаља.³

1. ПРИЛИВ СРЕДСТАВА

На основу одлука СИБ-а извршена је припрема за рад у сектору финансија...

[...] До 1. септембра 1989. извршене су следеће уплате на жиро рачун IX КНЗ.

- Из буџета Федерације 90.000.000.000-
(првобитно одобрење 35 млрд, по ребалансу буџета 50 млрд. и по основу измене намене утрошака предвиђених средстава за изградњу ВИП салона на аеродрому у Сурчину 5 млрд динара),
- курсне разлике од повраћених неутрошених долара подигнутих за исплату дневница преводиоцима Кубе и Алжира 101.810.041 динара; и
- доприноси Скупштине општине Прешево у износу од 1.155.000 динара

У К У П Н О: 90.102.000.(000)- динара.⁴

2. РАСХОДИ

Од прве дознаке... уплаћене 22. маја 1989. године, до подношења овог извештаја...

– канцеларијски материјал	ДИН.	159.671.032-
– израда амблема IX самита	"	37.936.750-
– аванси Сава центру...	"	46.940.689.131-
– учешће у набавци папира и опреме...	"	2.064.026.304-
– осигурање учесника и возила	"	469.756.050-
– аванс Градском заводу за здравство	"	1.500.000.000-
– коришћење возила...	"	225.319.900-
– утрошак горива за возила	"	455.505.200-

³ Овај документ чува се у Архиву Југославије под сигнатуром АЈ-130. Ф-10564, Извештај о активностима Комисије у припремама и у време одржавања IX конференције шефова држава или влада несврстаних земаља, Београд, 04. октобар 1989. године, стр. 12, 13, 14 и 15.

⁴ Вероватно грешком приликом уноса података изостављене три нуле.

– накнаде по уговору о повременом раду	"	83.475.000-
– доприноси по уговору о повременом раду	"	41.131.680-
– увођење телефакса	"	305.000-
– провизија СДК и НБЈ...	"	75.668.990- ⁵
– боравак преводилаца...	"	3.960.970.111- ⁶
– путни трошкови преводиоца З. Петничког	"	4.550.000-
– угоститељске услуге...	"	673.553.200- ⁷
– набавка 1.000 ташни за поклон делегацијама	"	280.000.000-
– дневнице за 640 возача...	"	3.698.500.000- ⁸
– смештај и исхрана шефова држава...	"	7.889.828.000- ⁹
– накнаде за оброке радника...	"	553.051.000-
– локо транспорт у граду...	"	7.149.996.000- ¹⁰
– графичко штампарске услуге	"	730.200 -
УКУПНИ РАСХОДИ: Дин.		<u>76.264.663.584-</u>

РЕКАПИТУЛАЦИЈА:

– Прилив из буџета федерације		90.000.000.000-
– Курсне разлике од повраћаја УСД – Дневнице преводилаца		101.810.041-
– Уплате СО Прешево		1.155.000-
	СВЕГА ПРИЛИВ:	90.102.965.041-
– Укупни расходи до 29. 9. 1989:		76.264.663.584-
САЛДО РАСПОЛОЖИВИХ СРЕДСТАВА:	ДИН:	13.838.301.457-
НА ЖИРО РАЧУНУ:		13.838.301.457-

До овог момента састављања овог извештаја 29. септембра 1989. године нису обрачунати следећи трошкови: 1. обрачун хотелског смештаја хотела „Хајат“ и „Славија Л“; 2. дефинитивни обрачун са Сава центром; 3. обрачун са Путником у вези трошкова трансфера и смештаја авиона; 4. захтеви радника за прековремени рад.

⁵ Провизија за пословање преко жиро рачуна.

⁶ Преводиоци Кубе, Алжира и Египта.

⁷ Услуге представљају: Вечеру за МИП Зимбабвеа, коктели за супруге учесника самита, приједи у Палати федерације, у Градској скупштини, ВИП салон на аеродрому и у Сава центру.

⁸ Поред возача, укључене су накнаде и за 10 организатора ауто-сервис службе.

⁹ Укључујући и супруге шефова држава или влада несврстаних земаља.

¹⁰ Укључен је и остали превоз у виду транспорта са аеродрома или до хотела.

Савезни секретаријат за финансије доставио је Савезном извршном већу 10. октобра 1989. још један извештај који садржи нацрт ребаланса буџета. Документ се чува у Архиву Југославије под сигнатуром АЈ-130, Ф-10564, Прилог Савезног секретаријата за финансије Савезном извршном већу поводом утврђивања расхода Буџета федерације за 1989. годину, 10. октобра 1989. стр. 29.

САВЕЗНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ФИНАНСИЈЕ
 SAVEZNI SEKRETARIJAT ZA FINANSIJE
 ZVEZNI SEKRETARIJAT ZA FINANCE
 СОЈУЗЕНИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ФИНАНСЈЕ

Бр.

Вр. _____ [7-11911/1]

Ѕт.

_____ 19__ год./god./let. [10.X{19}89.]

Београд – Beograd – Белград

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

– Генерални секретаријат –

БЕОГРАД

У прилог Вам достављамо следеће материјале:

1. Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о утврђивању укупног обима расхода Буџета федерације за 1989. годину;
2. Измене и допуне Буџета федерације за 1989. годину, са документацијом...

САВЕЗНИ СЕКРЕТАР

Бранимир Зекан

[печат и потпис]

Подаци о новој расподели трошкова објашњени су на 27. и 28. страни овог документа, а приказани на 29. страници.

4.5. Финансирање IX конференције шефова држава и влада несврстаних земаља у Београду 1989. године

За финансирање IX самита несврстаних земаља планирано је у Буџету федерације за 1989. годину 203,4 млрд. динара. Ова средства треба умањити за износ од 60 млрд. динара, који се односе на техничку модернизацију Савезне управе за контролу летења.

Међутим, због недовољно планираних средстава, потребно је обезбедити још 86,3 млрд. динара, тако да укупна средства за ове потребе износе 229,7 млрд. динара, што је распоређено следећим органима...

Укупна средства за ове потребе по ребалансу буџета федерације за 1989. годину, по органима износе:

– Савезни секретаријат за иностране послове	128 млрд. динара
– Савезни секретаријат за унутрашње послове	40 ""
– Савезни секретаријат за правосуђе и управу	46,5 ""
– Секретаријат за информације	15,2 ""
Савезног извршног већа	
СВЕГА:	229,7 млрд. динара

Када сабирамо коначан износ колико је износио Девети самит несврстаних вредно је поменути и донације земаља чланица Покрета несврстаних које су умногоме помогле Југославији да финансијски издржи терет какав је био Девети самит несврстаних. Тако су пре почетка Девог самита несврстаних Кувајт, Оман, Бахреин и Ирак донирали чак 1.550.000 долара, што је износило преко 35 милијарди динара (тачан износ износио је 35.164.171.570 милијарди динара).¹¹ На основу износа у доларима и у динарима можемо доћи до курса динара у односу на долар. Тако закључујемо да је курс био 23.108 динара према једном долару. Кувајт се посебно истакао међу поменутим државама по својој донацији.¹² Укупан износ дониран од стране чланица Покрета несврстаних у току самита износио је нешто преко два милиона долара (тачан износ 2.105.000).¹³ Генерални секретаријат IX конференције несврстаних земаља од чланица Покрета несврстаних примио је донације у износу од преко пет милиона долара (тачан износ 5.175.000 долара).¹⁴ До подношења овог извештаја одређене државе најавиле су донацију.¹⁵ На основу тога можемо закључити да је укупан износ свих донација до подношења извештаја 4. октобра 1989. износио око 120 милијарди динара (119.583.900.000 милијарди динара).

¹¹ АЈ-130, Ф-10564, Извештај о активностима Комисије у припремама и у време одржавања IX конференције шефова држава или влада несврстаних земаља, Београд, 04. октобар 1989. године, стр. 9.

¹² Кувајт је донирао милион долара (22.465.012.280 милијарди динара), Оман 200.000 долара (4.484.983.460 милијарди динара), Бахреин 100.000 долара (2.362.861.910 милијарди динара) и Ирак 250.000 долара (5.851.313.920 милијарди динара).

¹³ Новац у току Самита донирали су: Индонезија (500.000 долара), Уједињени Арапски Емирати (600.000 долара), Пакистан (50.000 долара), Венецуела (50.000 долара), Катар (200.000 долара), Палестина (50.000 долара), Малезија (100.000 долара), Сирија (50.000 долара), Саудијска Арабија (500.000 долара), Ангола (5.000 долара).

¹⁴ АЈ-130, Ф-10564, Извештај о активностима Комисије у припремама и у време одржавања IX конференције шефова држава или влада несврстаних земаља, Београд, 04. октобар 1989. године, стр. 11.

¹⁵ Најавили су: Индија (300.000 долара), Египат (200.000 долара), Колумбија (15.000 долара), Еквадор (5.000 долара).

Од првобитне цифре издвојене ребалансом буџета за 1989. Годину, која је износила 203,4 милијарде динара, издвојено је 60 милијарди за модернизацију контроле лета. Због тога је на умањени износ накнадно додато 86,3 милијарди динара, чиме се дошло до цифре од 229,7 милијарди динара. Да ни ово није коначна цифра сазнајемо из, за нас, трећег значајног документа који прилажемо. У њему је приказан нови ребаланс буџета, где је нова тражена цифра за измирење трошкова Деветог самита несврстаних повећана на чак 289,7 милијарди. До ове цифре долазимо ако на стару цифру, одређену по старом ребалансу у износу од 203,4 милијарде динара, додамо 86,3 милијарде. Ово нам говори да се из трошкова Деветог самита несврстаних нису изузели трошкови модернизације контроле летења у износу од 60 милијарди динара, као што је то било планирано. На основу поменути рачунице можемо доћи до податка колико је могао да износи укупан трошак приликом организовања Деветог самита несврстаних.

Извод из Предлога расхода Буџета федерације. Приказан је само онај део који се односи на укупна средства издвојена за IX конференцију шефова држава или влада несврстаних земаља. Овај документ који нам пружа укупна издвојена средства за организацију поменутог догађаја чува се у Архиву Југославије под сигнатуром: АЈ-130. Ф-10568, Предлог закона о привременом утврђивању Закона о изменама и допунама Закона о утврђивању укупног обима расхода Буџета федерације за 1989. годину, 08. новембар 1989. године, стр. 13.

ПРЕГЛЕД
Расхода буџета Федерације и интервенције у привреди

	Буџет 1988. и интервен.		Одобрени буџет с ребал.	Захтеви	Приједлог новог ребалан.	Разлика		% 5:3	Структура
	У привреди	У привреди				+	-		
	1	2	3	4	5	6	7	8	
4. Остали расходи Федерације		734.707,9	4.244.373,9	9.221.464,4	9.221.464,4	4.977.090,4	217,3	7,5	
1) Конференција несврстаних		-	203.400,0	289.700,0	289.700,0	86.300,0	142,4		

Узимајући у обзир рачуницу којом смо дошли до односа да је један долар вредео 23.108 динара, добијамо да су укупна средства издвојена за Девети самит несврстаних у доларима износила око 12,5 милиона долара (тачан износ био је 12.536.783 долара). Када се узме у обзир да је од 12,536.783 долара износ који су покриле донације био 5,175.000 долара можемо рећи да су донације биле веома значајне у финансијском растеређивању Југославије приликом организовања Деветог самита несврстаних.